

პედაგოგიური სიტუაციებისა და ამოცანების არსი და სპეციფიკა

ნინო კოსტავა

აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

რეზიუმე

პედაგოგიური ტექნოლოგია და ოსტატობა განპირობებულია მასწავლებლის მიერ გადასაჭრელი ამოცანების ხასიათით. ამიტომ საჭიროა გავერკვეთ პედაგოგიური ამოცანის არსში.

პედაგოგიური ამოცანა ნიშნავს გააზრებულ პედაგოგიურ სიტუაციას მასში მიზნის შეტანით, სინამდვილის შემეცნებასა და გარდაქმნის აუცილებლობასთან დაკავშირებით. პედაგოგიური სიტუაცია კი არის კონკრეტული პედაგოგიური სისტემის ობიექტური მდგომარეობა დროის განსაზღვრულ მონაკვეთში.

პედაგოგიკაში გამოყოფენ პედაგოგიურ ამოცანათა სამ დიდ ჯგუფს: **სტრატეგიული, ტაქტიკური და ოპერატიული.**

პედაგოგიური ამოცანის პროდუქტიულად გადაჭრის მნიშვნელოვან წინაპირობას, ნებისმიერი ტექნოლოგიების დანერგვისას, წარმოადგენს პედაგოგიური პროცესის სუბიექტების, პედაგოგებისა და აღსაზრდელების აქტიური დაინტერესებული ურთიერთმოქმედება. ამგვარი სიტუაციების ანალიზი საშუალებას აძლევს დამწყებ მასწავლებელს, თავიდან აიცილოს შედარებით უფრო ტიპიური შეცდომები სასწავლო-აღმზრდელობით საქმიანობაში.

საკვანძო სიტყვები: ამოცანა, პედაგოგიური ამოცანა, სტრატეგიული, ტაქტიკური, ოპერატიული

პედაგოგიური ტექნოლოგია და ოსტატობა განპირობებულია მასწავლებლის მიერ გადასაჭრელი ამოცანების ხასიათით. ამიტომ საჭიროა გავერკვეთ პედაგოგიური ამოცანის არსში.

ტერმინი "ამოცანა" გამოიყენება სხვადასხვა მეცნიერებებში და მას განმარტავენ ფართოდ და არაერთმნიშვნელოვნად, არაცალსახად: როგორც დასახული მიზანი, როგორც დავალება, როგორც საკითხი, რომელიც მოითხოვს გარკვეულ ცოდნასა და გააზრებას, როგორც პრობლემა და ა.შ.

პედაგოგიური ამოცანის აუცილებელ კომპონენტებს წარმოადგენენ:

- ამოცანის საგნის საწყისი მდგომარეობა;
- ამოცანის მოთხოვნები.

პედაგოგიური პროცესის პირობებში ამოცანის საგანი შეიძლება გახდეს როგორც მატერიალური (სიმაღლე, ძალა, ადამიანის გარეგნობა და ა.შ.), ასევე იდეალური

(ცოდნა, უნარი და სხვა) სუბსტანციები, რომელთათვის დამახასიათებელია რაოდენობრივი და ხარისხობრივი ცვლილებები.

ამრიგად, პედაგოგიური ამოცანა ნიშნავს გააზრებულ პედაგოგიურ სიტუაციას მასში მიზნის შეტანით, სინამდვილის შემეცნებისა და გარდაქმნის აუცილებლობასთან დაკავშირებით. პედაგოგიური სიტუაცია კი არის კონკრეტული პედაგოგიური სისტემის ობიექტური მდგომარეობა დროის განსაზღვრულ მონაკვეთში.

რაში მდგომარეობს პედაგოგიური ამოცანების სპეციფიკა?

პედაგოგიური ამოცანების სპეციფიკა მდგომარეობს იმაში, რომ მისი ანალიზისას არ შეიძლება მთლიანად აბსტრაქცირება სუბიექტების და ხასიათებისაგან, რომლებიც მისი გადაჭრით არიან დაკავებულნი, ვინაიდან თავად მისი საგანი ემთხვევა სუბიექტ მოსწავლეს. არ შეიძლება არ გავითვალისწინოთ პედაგოგიური ამოცანის საშუალებები, რადგან ისინი შეიძლება იყოს შინაგანი, რომლებიც დამახასიათებელია სუბიექტისათვის, და გარეგანი, რომლებიც სუბიექტისათვის არ არის დამახასიათებელი, მაგრამ მათ მიერ არის გამოყენებული.

პედაგოგიკაში გამოყოფენ პედაგოგიურ ამოცანათა სამ დიდ ჯგუფს: **სტრატეგიული, ტაქტიკური** და **ოპერატიული**.

სტრატეგიული ამოცანები. ეს არის თავისებური ზეამოცანები, რომლებიც ასახავენ საზოგადოებრივი განვითარების ობიექტურ მოთხოვნებს. საზღვრავენ პედაგოგიური საქმიანობის საწყის მიზნებსა და საბოლოო შედეგებს. რეალურ პედაგოგიურ პროცესში სტრატეგიული ამოცანები გარდაიქმნებიან **ტაქტიკურ ამოცანებად**. ისინი, ინარჩუნებენ რა მიმართულებას განათლების საბოლოო შედეგისაკენ, მიეკუთვნებიან სტრატეგიულ ამოცანათა გადაჭრის ამა თუ იმ გარეკვეულ ეტაპს.

ოპერატიული ამოცანები. ეს არის მიმდინარე, უახლოესი ამოცანები, რომლებიც პედაგოგის წინაშე დგას მისი პრაქტიკული საქმიანობის თითოეულ მომენტში.

ჩვენი აზრით, ცნება "პედაგოგიური ამოცანა" უნდა განიხილებოდეს, აგრეთვე, მონათესავე ცნებებთან "დიდაქტიკურ" და "აღმზრდელობით" ამოცანებთან ერთად.

დიდაქტიკური ამოცანები არის ის ამოცანები, რომლებიც მართავენ სასწავლო-შემეცნებით აქტივობას, ანუ სწავლებას. მასში მუდამ ჩართულია საწყის და პერსპექტიულ პარამეტრებს შორის დაპირისპირება. დიდაქტიკურ ამოცანათა გადაჭრამ უნდა მიიყვანოს მოსწავლეები მოქმედების ორი კატეგორიის შესრულებამდე. სადაც ქვეამოცანათა ორი ჯგუფი გამოიყოფა. პირველ ჯგუფს მიეკუთვნება აქტივობები, რომლებიც სასწავლო საქმიანობას (პროცესს) ქმნიან, და ამოცანები, რომელთა გადაჭრაზე მიმართულია ეს აქტივობები (სასწავლო ამოცანები). მეორე ჯგუფს ქმნიან აქტივობები, რომლის განხორციელება და გადაჭრაც უნდა შეისწავლოს მოსწავლეებმა (კრიტერიალური ამოცანები).

აღმზრდელით ამოცანათა მრავალფეროვნებიდან გამომდინარე, განსაკუთრებულ ჯგუფად შეიძლება იქნეს გამოყოფილი ე.წ. ფასეულობით ორიენტირებაზე მიმართული ამოცანები. მათი თავისებურება იმაში მდგომარეობს, რომ ისინი შემეცნებითი ამოცანებისგან განსხვავებით, მოიცავენ ფასეულობით პრობლემურ სიტუაციებს, როგორც ზნეობრივი ისე ფსიქოლოგიური თვალსაზრისით.

პედაგოგიურ ამოცანას, მიუხედავად ჯგუფისა და ტიპისა, გააჩნია საერთო თვისებები, რაც მდგომარეობს იმაში, რომ ისინი სოციალური მართვის ამოცანებია და მათი მიზანი მიიღწევა კერძო შემეცნებითი და პრაქტიკული ამოცანების გადაჭრის შედეგად. სწორედ კერძო ამოცანებია პედაგოგიური ამოცანების გადაჭრის ეტაპები. პედაგოგიკაში ასეთი ეტაპი სულ ოთხია:

- პედაგოგიური ამოცანის დასმა კონკრეტული პირობებისა და სიტუაციის ანალიზის საფუძველზე;
- პედაგოგიური ურთიერთმოქმედების ხერხის კონსტრუირება;
- პედაგოგიური ამოცანის გადაჭრის პროცესი;
- პედაგოგიური ამოცანის გადაჭრის შედეგების ანალიზი.

ამოცანათა თეორიაში მიღებულია, განვასხვაოთ ამოცანათა გადაჭრის პროცესი და ხერხები. **ხერხი** ეს თანმიმდევრულად განხორციელებული ოპერაციების გარკვეული სისტემაა, რასაც მივყავართ ამოცანის გადაჭრამდე. მას შეიძლება ჰქონდეს ალგორითმული და კვაზიალგორითმული სახე, იმის მიხედვით, თუ რაოდენ დიდია შემდგომი ოპერაციების დეტერმინაციის სიმკაცრის ხარისხი. პედაგოგიური ამოცანების უმრავლესობას ახასიათებს გადაჭრის კვაზიალგორითმული წესი.

პედაგოგიური ამოცანის გადაჭრისას მასწავლებელმა უნდა გაითვალისწინოს არა მხოლოდ პირდაპირი, არამედ ირიბი შედეგის მიღების შესაძლებლობა, საგნობრივი და აღმზრდელითი შედეგის შეფარდება. ბევრ შემთხვევაში მოქმედების ირიბი პროდუქტი შეიძლება არასასურველი გახდეს, რაც ართულებს პედაგოგიურ პროცესს, არღვევს პედაგოგიურად მიზანშეწონილ ურთიერთობებს და ა.შ. ამოცანის გადაჭრის ხერხებთან მჭიდროდ არის დაკავშირებული ამოცანის გადაჭრის პროცესი, რომელიც მუდამ შემოქმედებით ხასიათს ატარებს. მის ეტაპობრიობაში გამოხატულია თეორიული და პრაქტიკული აზროვნების ურთიერთგადასვლის დიალექტიკა. პირველ ეტაპზე ხორციელდება პედაგოგიური სიტუაციის ანალიზი, რომელიც მოიცავს მთელ რიგ ოპერაციებს, რაც დიაგნოსტიკური გადაწყვეტილებებით მთავრდება. თავად დიაგნოსტიკა ამ დროს მოიცავს ინდივიდუალური ან ჯგუფური საქციელის დიაგნოსტიკას, რის საფუძველზეც პროგნოზირდება სწავლებისა და აღზრდის შედეგები, აგრეთვე, მოსწავლეებში გამოწვეული შესაძლო სირთულეები და შეცდომები, მოსწავლეთა საპასუხო რეაქციები პედაგოგიურ ზემოქმედებაზე და სხვა.

თეორიული აზროვნება, რომელიც სიტუაციის შესწავლაზეა მიმართული, გადაიზრდება კონკრეტული პედაგოგიური ამოცანის ეფექტურად გადაჭრის საშუალებად. სხვაგვარად რომ ვთქვათ, პედაგოგიურ მიზანმიმართულებას თან ახლავს სასურველი შედეგის მიღწევის საშუალებების ანალიზი და აზრობრივი შერჩევა, რომელიც მთავრდება ზემოქმედებისა და ურთიერთმოქმედების პროექტირებით.

როდესაც პედაგოგიური ამოცანა გადაჭრილია თეორიულად, დგება შემდეგი ეტაპი - მისი პრაქტიკაში განხორციელების ეტაპი. თეორიული აზროვნება კი სცენიდან არ მიდის, უკანა პლანზე გადაინაცვლებს და ასრულებს რეგულირებისა და კორექტირების ფუნქციას. მათი საშუალებით ხდება პედაგოგიური პროცესის გარდაქმნა მუდმივად მიღებული ინფორმაციის საფუძველზე. აქვე ხორციელდება მიღებული შედეგების შეფასება. შედეგების ანალიზი, თავის მხრივ, ქმნის აუცილებელ ბაზას ახალი პედაგოგიური ამოცანის გადასაჭრელად.

სხვადასხვა ჯგუფისა და სირთულის პედაგოგიურ ამოცანათა მაღალ პროფესიონალურ დონეზე გადაჭრა დაფუძნებულია ბავშვის ფსიქოლოგიის ცოდნაზე, აღსაზრდელთა ასაკობრივ და ინდივიდუალურ თავისებურებებზე.

პედაგოგიური სიტუაციებისა და მასწავლებლის წარმატებული ქცევის ანალიზი გვაძლევს სასწავლო-აღმზრდელობითი პრობლემის დადებითად გადაწყვეტის შესაძლებლობას. ბევრ შემთხვევაში ამოცანის გადაჭრაში ჩართულია არა მარტო ცალკეული მასწავლებელი, არამედ მთელი პედაგოგიური კოლექტივი. კოლექტიური ძიების საგნად გამოიყენება შემდეგი საშუალებები:

- მთელი დროის ორგანიზაცია, რომელიც პედაგოგიური პროცესისათვის არის გათვალისწინებული;
- სასწავლო-აღმზრდელობითი ინფორმაციის ორგანიზაცია, რომელიც ორიენტირებულია მოსწავლეზე, სწავლების მთელი ციკლის განმავლობაში;
- პედაგოგიური ზემოქმედების თანმიმდევრობის ორგანიზაცია, რომლებიც უზრუნველყოფენ მოსწავლეთა მისწარფებას პროფესიონალიზმის მწვერვალებისაკენ;
- მოსწავლის გადაყვანა პედაგოგიური ზემოქმედების ობიექტიდან შემოქმედებითი ურთიერთობის ობიექტად;
- მოსწავლეებში ახალი ცოდნის, ინტერესების, მოთხოვნილებების ჩამოყალიბება, უნარების გამოვლინება, მათში ძლიერი მხარეების ძიება, რაც პროდუქტიულ თვითგანვითარებას უზრუნველყოფს.

ამრიგად, პედაგოგიური ამოცანის პროდუქტიულად გადაჭრის მნიშვნელოვან წინაპირობას, ნებისმიერი ტექნოლოგიების დანერგვისას, წარმოადგენს პედაგოგიური პროცესის სუბიექტების, პედაგოგებისა და აღსაზრდელების აქტიური დაინტერესებული ურთიერთმოქმედება. ამგვარი სიტუაციების ანალიზი საშუალებას აძლევს

დამწყებ მასწავლებელს, თავიდან აიცილოს შედარებით უფრო ტიპური შეცდომები სასწავლო-აღმზრდელობით საქმიანობაში.

გამოყენებული ლიტერატურა

1. ჭკუასელი ქ., სწავლების თანამედროვე მეთოდები უმაღლეს სკოლაში, გორის უნივერსიტეტი, მეორე საერთაშორისო კონფერენცია - ახალი მიმართულებები განათლების კვლევაში, 2-3 ოქტომბერი., 2009 წელი., ქალაქი გორი.
2. ასათიანი ა., უმაღლესი სკოლის პედაგოგიკა, თბილისი 2008 წ.
3. ბასილაძე ი., აბზიანიძე ლ., გაკვეთილი, როგორც პედაგოგიური ფენომენი, ქუთაისი, 2009 წელი.
4. ბასილაძე ი., ჭოხონელიძე ნ., კოსტავა ნ., სწავლა სწავლების პედაგოგიური ტექნოლოგიები და მათი ზოგადპედაგოგიური დახასიათება, ქუთაისი 2005 წ.

Article received: 2013-01-23